

Sygn. akt III CZ 21/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzcyk

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku W. K.
przy uczestnictwie M. K.
o dział spadku i zniesienie współwłasności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 stycznia 2022 r.,
zażalenia uczestnika na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 28 kwietnia 2021 r., sygn. akt II Ca [...],

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego do orzeczenia kończącego
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem częściowym z dnia 29 października 2019 r. wydanym w sprawie o dział spadku i zniesienie współwłasności Sąd Rejonowy dla K. umorzył postępowanie w części - w odniesieniu do opisanej w sentencji nieruchomości (punkt 1), ustalił, że przedmiotem działu spadku po J. K. jest w szczególności kwota pieniężna uzyskana przez uczestnika M. K. tytułem ceny sprzedaży oznaczonych w sentencji samochodów (punkt 2), z tytułu częściowego działu spadku po J. K. zasądził od M. K. na rzecz wnioskodawcy W. K. kwotę 17.750 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od oznaczonego w sentencji terminu płatności

(punkt 3), z tytułu częściowego działu spadku po J. K. przyznał na rzecz uczestnika M. K. wszelkie prawa, wierzytelności i roszczenia związane z posiadanym przez J. K. udziałem w spółce [...] spółka jawna w K. (obecnie w upadłości) - bez spłaty na rzecz wnioskodawcy W. K. (punkt 4).

W wyniku rozpoznania apelacji uczestnika postanowieniem z dnia 28 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w K. uchylił punkt czwarty powyższego postanowienia i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania (punkt 1), zaś w pozostałym zakresie apelację oddalił (punkt 2).

W zażaleniu na postanowienie z dnia 28 kwietnia 2021 r. uczestnik M. K. zaskarżył je w punkcie pierwszym i zarzucił:

1. nieważność postępowania, o której mowa w art. 379 pkt 2 k.p.c., ze względu na brak zdolności procesowej wnioskodawcy na etapie składania wniosku inicjującego postępowanie oraz do czasu osiągnięcia przez niego pełnoletności,
2. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na jego wynik oraz naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 199 § 1 pkt 3 w związku z art. 70 § 1 k.p.c. *a contrario* w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 101 § 3 k.r.o. przez stwierdzenie, że zgodnym z brzmieniem ww. przepisów jest rozpoznawanie wniosku, co do którego przedstawiciel ustawowy wnioskodawcy nie miał zgody udzielonej przez sąd opiekuńczy, co powinno skutkować jego odrzuceniem *a limine* ze względu na brak możliwości uzupełnienia następczego braku zgody w tym zakresie i brak zdolności postulacyjnej wnioskodawcy,
3. art. 233 § 1 k.p.c. przez wadliwe – sprzeczne z doświadczeniem życiowym i zasadami logicznego rozumowania – ustalenie, że przedstawicielka ustawowa małoletniego nie pozostawała w konflikcie interesów z małoletnim, pomimo faktu, że była ona współnikiem spółki jawnej, w której udział kapitałowy posiadał wnioskodawca, a udział ten wchodził w skład majątku spółki jawnej (co byłoby niekorzystne tak dla spółki jak i jej współników, w tym przedstawicielki ustawowej), co skutkowało niezasadnym przyjęciem

przez sąd, że brak było konieczności uzyskania przez nią zgody sądu rodzinnego na wystąpienie z wnioskiem o dział spadku po zmarłym J. K.

We wnioskach uczestnik domagał się uchylecia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu oraz zasądzenia od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 101 § 3 k.r.o. rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko. Zarząd majątkiem dziecka obejmuje czynności faktyczne, prawne i procesowe (w postępowaniach sądowych i administracyjnych) dotyczące przedmiotów wchodzących w skład tego majątku, ich nabywania, obciążania i zbywania (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2019 r., III CZP 85/18, OSNC 2020, nr 2, poz. 14). W judykaturze Sądu Najwyższego wyrażone zostało też stanowisko, że przewidziana w art. 101 § 3 k.r.o. konieczność uzyskania zgody dotyczy aktów procesowych o charakterze dyspozycyjnym w sprawach wykraczających poza bieżącą administrację majątkiem dziecka, takich jak cofnięcie pozwu, zrzeczenie się roszczenia, zawarcie ugody (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1997 r., I CKU 13/97, niepubl., z dnia 5 lutego 1999 r., III CKN 1202/98, niepubl. i z dnia 27 maja 1998 r., I CKU 181/97, niepubl.). Za niewymagające zaś wyrażenia zgody sądu opiekuńczego uznane zostało wytoczenie przez rodzica w imieniu małoletniego dziecka powództwa o zadośćuczynienie i rentę z tytułu czynu niedozwolonego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lipca 2019 r., IV CZ 64/19, niepubl.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono też, że powództwo wytoczone przez osobę niemającą zdolności procesowej (ubezwłasnowolnioną całkowicie), za którą działa wprawdzie jej przedstawiciel ustawowy (opiekun), ale nielegitymujący się wymaganym zezwoleniem sądu na wytoczenie powództwa, jest dotknięte brakiem usuwalnym (art. 199 § 1 pkt 3 w związku z art. 199 § 3 k.p.c.) i nie ma przeszkód, żeby zezwolenie sądu opiekuńczego było udzielone po wytoczeniu powództwa; dopiero bowiem jego brak

w chwili wyrokowania (art. 316 § 1 k.p.c.) stanowi przeszkodę do wydania wyroku i powoduje odrzucenie pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2008 r., IV CSK 306/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 169). Należy uznać, że na gruncie art. 199 § 1 pkt 3 w związku z art. 199 § 3 k.p.c. podobny skutek ma wytoczenie powództwa (złożenie wniosku) przez rodzica nielegitymującego się zgodą sądu opiekuńczego w sprawach, w których zgoda jest wymagana stosownie do treści art. 101 § 3 k.r.o. Nawet zatem w razie podzielenia stanowiska skarżącego, że na złożenie wniosku inicjującego w niniejszej sprawie postępowanie sądowe konieczna była zgoda sądu opiekuńczego, zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie. Zgoda taka bowiem stanowiłaby, stosownie do regulacji art. 199 § 3 k.p.c., brak usuwalny, a wraz z osiągnięciem przez W. K. pełnoletności była bezprzedmiotowa i wnioskodawca mógł samodzielnie zadysponować wnioskiem wszczynającym postępowanie w sprawie, złożonym w jego imieniu przez matkę. Z akt sprawy wynika, że wniosek ten został złożony w dniu 27 sierpnia 2013 r., a wnioskodawca osiągnął pełnoletność w dniu 27 sierpnia 2014 r., na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego i wówczas poparł wniosek. Dopiero po osiągnięciu pełnoletności wnioskodawca dokonał takich czynności, jak zawarcie ugody z G. B. i cofnięcie w części wniosku. Wydane w sprawie orzeczenia również zapadły, gdy w postępowaniu uczestniczył samodzielnie pełnoletni już wnioskodawca.

Na uwzględnienie nie zasługiwał również zarzut oparty na twierdzeniu, że reprezentacja wnioskodawcy przez przedstawicielkę ustawową była wyłączona z uwagi na konflikt interesów z małoletnim. Zgodnie z art. 98 § 2 k.r.o. żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka przy czynnościach prawnych między dziećmi pozostającymi pod ich władzą rodzicielską ani przy czynnościach prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania. Przepis ten stosuje się odpowiednio w postępowaniu przed sądem (art. 98 § 3 k.r.o.). Wynikające z powyższych przepisów wyłączenie reprezentacji rodziców należy w postępowaniu nieprocesowym oceniać *ad casum* i przyjmować je tylko wtedy, gdy istnieje, choćby tylko teoretyczna, możliwość sprzeczności interesów

(por. niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1997 r., I CKU 13/97, z dnia 9 lipca 2004 r., II CK 435/03 i z dnia 30 września 2020 r., IV CSK 643/18). Między wnioskodawcą a reprezentującą go na początkowym etapie postępowania przedstawicielką ustawową, która nie była stroną ani uczestnikiem zainicjowanego postępowania, nie zachodziła sprzeczność interesów. Sprzeczności takiej nie sposób wywodzić z powoływanego przez skarżącego faktu, że przedmiotem działu spadku miało być prawo do spółki po J. K., gdy współnikiem w tej spółce pozostawała matka wnioskodawcy.

Z tych względów Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do stwierdzenia, że doszło w sprawie do nieważności postępowania, w związku z czym na podstawie 398¹⁴ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., a w odniesieniu do rozstrzygnięcia o kosztach - na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹, art. 394¹ § 3 i art. 13 § 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.

A.S.